

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
της 11ης Νοεμβρίου 2021¹

Υπόθεση C-559/20

Koch Media GmbH
κατά
FU

[αίτηση του Landgericht Saarbrücken (εφετείου Saarbrücken, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Διανοητική ιδιοκτησία – Οδηγία 2004/48/EK – Άρθρο 14 – Δικαστικά έξοδα και λοιπές δαπάνες – Δικηγορική αμοιβή για την αποστολή εγγράφου εξώδικης όχλησης – Διάταξη προβλέπουσα περιορισμό των αποδοτέων δικηγορικών εξόδων όταν η προσβολή διαπράττεται από φυσικό πρόσωπο εκτός του πλαισίου οποιασδήποτε επαγγελματικής ή εμπορικής δραστηριότητας – Ποσό που, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης, κρίνεται ως μη δίκαιο – Άρθρο 13 – Αποζημίωση – Δεν επιτρέπεται»

1. Εταιρία με έδρα στη Γερμανία, κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας επί ηλεκτρονικού παιχνιδιού, ανέθεσε σε δικηγόρο να αποστείλει εξώδικη όχληση σε συγκεκριμένο πρόσωπο καλώντας το να παύσει την προσβολή τους, αίτημα στο οποίο το πρόσωπο αυτό ανταποκρίθηκε.

2. Το γερμανικό δίκαιο προβλέπει, κατ' αρχήν, ότι ο παραβάτης οφείλει να καταβάλει τα δικηγορικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Επιτρέπει, ωστόσο, τον περιορισμό του ύψους τους όταν φορέας της παράνομης συμπεριφοράς είναι φυσικό πρόσωπο που δρα εκτός του πλαισίου οποιασδήποτε επαγγελματικής ή εμπορικής δραστηριότητας.

3. Στην υπό κρίση υπόθεση, το πρόσωπο αυτό εκτιμά ότι η αξιούμενη δικηγορική αμοιβή (984,60 ευρώ) είναι υπερβολική και αρνείται να την καταβάλει. Λόγω της άρνησής του αυτής ανέκυψε διαφορά στο πλαίσιο της οποίας το αιτούν δικαστήριο ερωτά, εν συνόψει:

– εάν τα δικηγορικά έξοδα για την αποστολή εξώδικης όχλησης εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/48/EK².

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

² Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΕΕ 2004, L 157, σ. 45).

- σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, εάν τα έξοδα αυτά εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 («δικαστικά έξοδα» ή «λοιπές δαπάνες») ή σε αυτό του άρθρου 13 («αποζημίωση») της οδηγίας 2004/48·
- εάν ο εθνικός κανόνας που επιβάλλει ανώτατο όριο στη δικηγορική αμοιβή, εκτός αν λόγοι επιεικειάς επιβάλλουν άλλως, συνάδει με την οδηγία 2004/48, καθώς και με τις οδηγίες 2001/29/ΕΚ³ και 2009/24/ΕΚ⁴, και ποιοι παράγοντες μπορούν να ασκήσουν επιρροή στον καθορισμό του ύψους της.

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 2004/48

4. Το άρθρο 1 («Αντικείμενο») ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία αφορά τα μέτρα, τις διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης που είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ο όρος “δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας” εμπεριέχει τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας.»

5. Το άρθρο 2 («Πεδίο εφαρμογής») διαλαμβάνει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των μέσων που προβλέπονται ή ενδέχεται να προβλεφθούν με την κοινοτική ή την εθνική νομοθεσία, καθόσον τα εν λόγω μέσα μπορεί να είναι ευνοϊκότερα για τους δικαιούχους, τα μέτρα, οι διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης που προβλέπονται από την παρούσα οδηγία εφαρμόζονται, σύμφωνα με το άρθρο 3, σε οποιαδήποτε προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας όπως προβλέπεται από την κοινοτική νομοθεσία ή/και την εθνική νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους.

[...]

6. Το άρθρο 3 («Γενική υποχρέωση») έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν τα μέτρα, τις διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης που απαιτούνται για τη διασφάλιση της επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που ρυθμίζονται με την παρούσα οδηγία. Τα εν λόγω μέτρα, οι διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης πρέπει να είναι θεμιτά και δίκαια, να μην είναι περίπλοκα και δαπανηρά άνευ λόγου και να μην προβλέπουν παράλογες προθεσμίες ούτε να συνεπάγονται αδικαιολόγητες καθυστερήσεις.

2. Τα εν λόγω μέτρα, διαδικασίες και μέτρα αποκατάστασης πρέπει επίσης να είναι αποτελεσματικά, αναλογικά και αποτρεπτικά και να εφαρμόζονται κατά τρόπον ώστε να

³ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ 2001, L 167, σ. 10).

⁴ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών (ΕΕ 2009, L 111, σ. 16).

αποτρέπεται η δημιουργία εμποδίων στο νόμιμο εμπόριο και να προβλέπονται εγγυήσεις κατά της κατάχρησής τους.»

7. Κατά το άρθρο 13 («Αποζημίωση»):

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρμόδιες δικαστικές αρχές, κατόπιν αιτήσεως του ζημιωθέντος, να καταδικάζουν τον παραβάτη ο οποίος προέβη σε προσβολή του δικαιώματος από δόλο ή βαριά αμέλεια, να καταβάλει στον δικαιούχο του δικαιώματος αποζημίωση αντίστοιχη προς την πραγματική ζημία που υπέστη ο δικαιούχος εξαιτίας της προσβολής του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας.

Όταν οι δικαστικές αρχές καθορίζουν την αποζημίωση:

α) λαμβάνουν υπόψη όλα τα συναφή ζητήματα, όπως τις αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας κερδών, τις οποίες υφίσταται ο ζημιωθείς διάδικος, και τα τυχόν αδικαιολόγητα κέρδη που αποκόμισε ο παραβάτης και, εφόσον ενδείκνυται, άλλα στοιχεία, πέραν των οικονομικών, όπως η ηθική βλάβη που προκάλεσε στον κάτοχο του δικαιώματος η προσβολή ή

β) εναλλακτικώς προς το στοιχείο α), δύνανται, εφόσον ενδείκνυται, να καθορίζουν την αποζημίωση ως κατ' αποκοπή ποσό βάσει στοιχείων όπως τουλάχιστον το ύψος των δικαιωμάτων ή λοιπών αμοιβών που θα οφείλονταν αν ο παραβάτης είχε ζητήσει την άδεια να χρησιμοποιεί το επίμαχο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας.

2. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο παραβάτης προέβη στην προσβολή δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας εν αγνοία του ή ενώ δεν υπήρχαν βάσιμοι λόγοι να το γνωρίζει, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν τη δυνατότητα των δικαστικών αρχών να διατάσσουν την αναζήτηση των κερδών ή την καταβολή αποζημίωσης, η οποία μπορεί να είναι προκαθορισμένη.»

8. Το άρθρο 14 («Δικαστικά έξοδα») ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα εύλογα και αναλογικά δικαστικά έξοδα και οι λοιπές δαπάνες στις οποίες υπεβλήθη ο νικήσας διάδικος να βαρύνουν κατά κανόνα τον ηττηθέντα διάδικο, εκτός εάν λόγοι επιεικειάς επιβάλλουν άλλως.»

2. Η οδηγία 2001/29

9. Κατά το άρθρο της 8 («Κυρώσεις και μέσα έννομης προστασίας»):

«1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν κατάλληλες κυρώσεις και μέσα έννομης προστασίας έναντι της προσβολής των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που αναφέρονται στην παρούσα οδηγία και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την εξασφάλιση της εφαρμογής τους. Οι κυρώσεις είναι αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές.

2. Κάθε κράτος μέλος μεριμνά ώστε οι δικαιούχοι των οποίων τα συμφέροντα θίγονται από προσβολές τελεσθείσες στο έδαφός του να μπορούν να ασκούν αγωγή αποζημίωσης ή/και να ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων και, κατά περίπτωση, την κατάσχεση του σχετικού υλικού καθώς και των συσκευών, προϊόντων ή συστατικών στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 2.

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι δικαιούχοι να μπορούν να ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά των διαμεσολαβητών οι υπηρεσίες των οποίων χρησιμοποιούνται από τρίτο για την προσβολή δικαιώματος του δημιουργού ή συγγενικού δικαιώματος.»

3. Η οδηγία 2009/24

10. Το άρθρο 7 («Ειδικά μέτρα προστασίας») προβλέπει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 4, 5 και 6, τα κράτη μέλη, βάσει της εθνικής τους νομοθεσίας, λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα κατά του προσώπου που προβαίνει σε οποιαδήποτε από τις παρακάτω πράξεις:

α) θέτει σε κυκλοφορία αντίγραφο προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή γνωρίζοντας, ή έχοντας λόγους να πιστεύει, ότι πρόκειται για κλεψίτυπο·

β) έχει στην κατοχή του για σκοπούς εμπορικούς ένα αντίγραφο προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή γνωρίζοντας, ή έχοντας λόγους να πιστεύει, ότι πρόκειται για κλεψίτυπο·

γ) θέτει σε κυκλοφορία ή έχει στην κατοχή του για σκοπούς εμπορικούς μέσα με μοναδικό στόχο να διευκολύνουν την άνευ αδείας αφαίρεση ή εξουδετέρωση κάθε τεχνικού συστήματος το οποίο ενδεχομένως εφαρμόζεται για την προστασία ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή.

2. Κάθε κλεψίτυπο αντίγραφο προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή υπόκειται σε κατάσχεση σύμφωνα με τη νομοθεσία του σχετικού κράτους μέλους.

3. Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέψουν ότι τα μέσα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχείο γ) κατάσχονται.»

B. Το γερμανικό δίκαιο. Ο Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz⁵

11. Το άρθρο 97 προβλέπει ότι όποιος προσβάλλει δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας ή άλλο δικαίωμα προστατευόμενο από τον UrhG μπορεί να υποχρεωθεί από τον ζημιωθέντα να παύσει την προσβολή.

12. Το άρθρο 97a, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, έχει ως εξής:

«1) Προτού κινήσει ένδικη διαδικασία, ο ζημιωθείς οφείλει⁶ να απευθύνει όχληση στον παραβάτη καλώντας τον να παύσει την επίμαχη συμπεριφορά και να του παράσχει τη δυνατότητα διευθέτησης της διαφοράς με την ανάληψη δέσμευσης αποχής από τέτοιες ενέργειες, συνοδευόμενη από εύλογη ποινική ρήτρα.

⁵ Νόμος για τα δικαιώματα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα, της 9ης Σεπτεμβρίου 1965 (BGBl. 1965 I, σ. 1273, στο εξής: UrhG).

⁶ Βλ. συναφώς σημείο 56 των παρούσων προτάσεων.

2) Η όχληση πρέπει, κατά τρόπο σαφή και κατανοητό:

1. να αναφέρει το όνομα ή την εταιρική επωνυμία του ζημιωθέντος, όταν αυτός που απευθύνει την όχληση δεν είναι ο ζημιωθείς, αλλά εκπρόσωπός του·
2. να περιγράφει επακριβώς την προσβολή δικαιώματος·
3. να περιλαμβάνει λεπτομερή υπολογισμό των αξιώσεων καταβολής αναλόγως του εάν πρόκειται για αποζημίωση ή για απόδοση εξόδων· και
4. όταν ζητείται η ανάληψη δέσμευσης για αποχή από ορισμένες ενέργειες, να αναφέρει σε ποιον βαθμό η προτεινόμενη δέσμευση βαίνει πέραν της προσβολής την οποία αφορά η όχληση.

Όχληση που δεν πληροί τις προϋποθέσεις του πρώτου εδαφίου δεν παράγει αποτελέσματα.

3) Εφόσον η όχληση είναι δικαιολογημένη και σύμφωνη με την παράγραφο 2, πρώτο εδάφιο, σημεία 1 έως 4, δύναται να απαιτηθεί η απόδοση των αναγκαίων εξόδων. Όσον αφορά τις δικηγορικές υπηρεσίες, η απόδοση των αναγκαίων εξόδων περιορίζεται, ως προς τη νόμιμη αμοιβή, σε ποσό που αντιστοιχεί σε επίδικη αξία 1 000 ευρώ για αγωγή προς παύση και παράλειψη, όταν το οχλούμενο πρόσωπο:

1. είναι φυσικό πρόσωπο που δεν χρησιμοποιεί έργα ή άλλα αντικείμενα προστατευόμενα από τον παρόντα νόμο για την εμπορική ή ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητά του, και
2. δεν υποχρεούται ήδη σε παράλειψη δυνάμει συμβατικής αξίωσης του οχλούντος ή τελεσίδικης δικαστικής απόφασης ή απόφασης ασφαλιστικών μέτρων.

Το κατά το δεύτερο εδάφιο ποσό εφαρμόζεται και στην περίπτωση κατά την οποία γίνεται ταυτοχρόνως επίκληση δικαιώματος προς παύση και δικαιώματος προς παράλειψη. Το δεύτερο εδάφιο δεν εφαρμόζεται εάν, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης, το εν λόγω ποσό κρίνεται άδικο.»

II. Τα πραγματικά περιστατικά και τα προδικαστικά ερωτήματα

13. Η Koch Media GmbH, επιχείρηση η οποία εμπορεύεται ηλεκτρονικά παιχνίδια, είναι κάτοχος, στο γερμανικό έδαφος, αποκλειστικών συγγενικών δικαιωμάτων για τη διάθεση στο κοινό του ηλεκτρονικού παιχνιδιού «This War of Mine», το οποίο έχει αναπτυχθεί από επαγγελματίες⁷.

14. Ο FU είναι φυσικό πρόσωπο το οποίο, χωρίς να επιδιώκει κάποιο εμπορικό ή επαγγελματικό συμφέρον, διέθεσε, δεκατρείς τουλάχιστον φορές, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 26 και 28 Νοεμβρίου 2014, προς μεταφόρτωση σε τρίτους το ηλεκτρονικό παιχνίδι σε πλατφόρμα ανταλλαγής αρχείων και το προσέφερε δημοσίως, μέσω συνδέσεως στο διαδίκτυο, σε άλλα πρόσωπα, προσβάλλοντας τα δικαιώματα της Koch Media.

⁷ Ουδείς εκ των διαδίκων αμφισβητεί ότι το παιχνίδι περιέχει στοιχεία που προστατεύονται από δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας. Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, όπως το εν προκειμένω διατιθέμενο, προστατεύονται από τη γερμανική νομοθεσία περί των δικαιωμάτων του δημιουργού, και, ως εκ τούτου, εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο της οδηγίας 2004/48 δυνάμει του άρθρου της 2.

15. Η Koch Media ανέθεσε την υπεράσπιση των δικαιωμάτων της σε δικηγорικό γραφείο, το οποίο απηύθυνε, εξ ονόματός της, όχληση στον FU καλώντας τον να δεσμευθεί ότι θα παύσει τη διάθεση του παιχνιδιού στο κοινό και να αποκαταστήσει τη ζημία που της προκάλεσε.
16. Η όχληση απέφερε αποτέλεσμα: ο παραβάτης συμμορφώθηκε προς το αίτημα και δεν απαιτήθηκε καμία περαιτέρω δικαστική ενέργεια.
17. Για τις δικηγорικές υπηρεσίες η Koch Media υπεβλήθη σε έξοδα 984,60 ευρώ, ποσό το οποίο αξίωσε από τον παραβάτη. Το ποσό αυτό προέκυψε από την εφαρμογή συγκεκριμένου συντελεστή επί της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς, εκτιμώμενης στα 20 000 ευρώ⁸.
18. Λόγω της διαφωνίας του FU με το ποσό των δικηγорικών εξόδων που καλείτο να καταβάλει, κινήθηκε ένδικη διαδικασία με αντικείμενο το ποσό αυτό.
19. Σε πρώτο βαθμό, με απόφαση της 12ης Μαρτίου 2019, το Amtsgericht Saarbrücken (πρωτοδικείο Saarbrücken, Γερμανία) καταδίκασε τον παραβάτη στην καταβολή 124 ευρώ και απέρριψε κατά τα λοιπά την αγωγή της Koch Media⁹. Στήριξε την απόφασή του στο άρθρο 97a, παράγραφος 3, του UrhG.
20. Η Koch Media άσκησε έφεση ενώπιον του Landgericht Saarbrücken (εφετείου Saarbrücken, Γερμανία), ζητώντας να αναγνωρισθεί το δικαίωμά της σε πλήρη απόδοση των δικηγорικών εξόδων.
21. Το εφετείο, μετά την παράθεση της ερμηνείας του επί του εθνικού δικαίου¹⁰, εκφράζει αμφιβολίες ως προς το εάν οι κρίσιμες στον τομέα αυτόν οδηγίες επιτρέπουν τον περιορισμό των αποδοτέων από τον παραβάτη δικηγорικών εξόδων, όταν ο τελευταίος είναι φυσικό πρόσωπο που δεν ασκεί εμπορική ή επαγγελματική δραστηριότητα.
22. Κατά την κρίση του, με την απόφαση United Video Properties¹¹, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι κανόνας ο οποίος επιδιώκει να αποκλεισθεί η απόδοση υπερβολικών δαπανών μπορεί, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, να είναι δικαιολογημένος. Ωστόσο, για την επίλυση της υπό κρίση υποθέσεως απαιτείται να αποσαφηνισθεί εάν οι αρχές της εν λόγω αποφάσεως ισχύουν και όταν η αξίωση ασκείται κατά φυσικού προσώπου το οποίο δεν ενεργεί υπό εμπορική ή επαγγελματική ιδιότητα.
23. Κατά το εφετείο, το άρθρο 97a, παράγραφος 3, τέταρτο εδάφιο, του UrhG έχει αντιστρέψει τους όρους της εξαίρεσης του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48: στη Γερμανία, εάν ο αντίδικος είναι φυσικό πρόσωπο, τα έξοδα αποδίδονται στο σύνολό τους μόνον για λόγους επιεικειάς.
24. Επιπλέον, αναφέρει ότι, στη Γερμανία, υφίσταται διάσταση μεταξύ των δικαστηρίων ως προς το εάν η εξαίρεση του άρθρου 97a, παράγραφος 3, τέταρτο εδάφιο, του UrhG μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο με την οδηγία 2004/48.

⁸ Στο εντεύθεν προκύπτουν ποσό (964,60 ευρώ) έπρεπε να προστεθούν έξοδα ύψους 20 ευρώ.

⁹ Το ποσό των 124 ευρώ προέκυψε από την εφαρμογή ορισμένου συντελεστή επί της ορισθείσας στα 1 000 ευρώ αξίας του αντικειμένου της διαφοράς, πλέον εξόδων (20 ευρώ).

¹⁰ Βλ. σημεία 29 επ. των παρουσών προτάσεων.

¹¹ Απόφαση της 28ης Ιουλίου 2016 (C-57/15, EU:C:2016:61, στο εξής: απόφαση United Video Properties).

25. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landgericht Saarbrücken (εφετείο Saarbrücken) υποβάλλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1. α) Έχει το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48 την έννοια ότι ο σχετικός κανόνας περιλαμβάνει ως “δικαστικά έξοδα” ή “λοιπές δαπάνες” τα αναγκαία δικηγορικά έξοδα στα οποία υποβάλλεται ο κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας κατά την έννοια του άρθρου 2 της εν λόγω οδηγίας για να προβάλει, με εξώδικη όχληση, αξίωση παραλείψεως έναντι του προσβάλλοντος τα δικαιώματα αυτά;

β) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 1α): έχει το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48 την έννοια ότι ο σχετικός κανόνας περιλαμβάνει ως “αποζημίωση” τα δικηγορικά έξοδα που μνημονεύονται στο ερώτημα 1α);

2. α) Λαμβανομένων υπόψη ιδίως

- των άρθρων 3, 13 και 14 της οδηγίας 2004/48,
- του άρθρου 8 της οδηγίας 2001/29 και
- του άρθρου 7 της οδηγίας 2009/24,

έχει το δίκαιο της Ένωσης την έννοια ότι ο κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 2004/48 δικαιούται, κατ’ αρχήν, την απόδοση του συνόλου, ή, εν πάση περιπτώσει, ευλόγου και σημαντικού μέρους των δικηγορικών εξόδων που μνημονεύονται στο ερώτημα 1α) ακόμη και στην περίπτωση που

- η επίμαχη προσβολή δικαιώματος τελέσθηκε από φυσικό πρόσωπο εκτός του πλαισίου της επαγγελματικής ή εμπορικής δραστηριότητάς του, και
- εθνική ρύθμιση προβλέπει, στην περίπτωση αυτή, ότι τα δικηγορικά έξοδα αποδίδονται κατά κανόνα μόνον βάσει μειωμένης αξίας του αντικειμένου της διαφοράς;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα 2α): έχουν οι μνημονευόμενες στο ερώτημα 2α) διατάξεις του δικαίου της Ένωσης την έννοια ότι μια εξαίρεση από τη διαλαμβανόμενη στο ερώτημα 2α αρχή, κατά την οποία ο κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας δικαιούται, κατ’ αρχήν, την απόδοση του συνόλου, ή, εν πάση περιπτώσει, ευλόγου και σημαντικού μέρους των δικηγορικών εξόδων που μνημονεύονται στο ερώτημα 1α), λαμβανομένων υπόψη άλλων στοιχείων (όπως είναι ο επίκαιρος χαρακτήρας του έργου, η διάρκεια της δημοσιότητας και η προσβολή από φυσικό πρόσωπο εκτός του πλαισίου των εμπορικών ή επαγγελματικών συμφερόντων του), μπορεί να ισχύει ακόμη και στην περίπτωση που η προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 2004/48 εκδηλώνεται ως filesharing, ήτοι ως διάθεση του έργου στο κοινό διά της προσφοράς του προς δωρεάν μεταφόρτωση σε όλους τους μετέχοντες σε ανοικτή πλατφόρμα ανταλλαγής αρχείων χωρίς διαχείριση ψηφιακών δικαιωμάτων (digital rights management);»

III. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

26. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Οκτωβρίου 2020.

27. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Koch Media, η Γερμανική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

28. Δεν κρίθηκε αναγκαία η διεξαγωγή επ' ακροατηρίου συζήτησης.

IV. Εκτίμηση

A. Διευκρινίσεις ως προς το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, σύμφωνα με τη διάταξη περί παραπομπής

29. Το αιτούν δικαστήριο ερμηνεύει τους κρίσιμους εσωτερικούς κανόνες και περιγράφει την εθνική πρακτική υπό τους όρους που εκτίθενται εν συνεχεία. Το Δικαστήριο δεσμεύεται, κατ' αρχήν, από την έκθεση αυτή, καθόσον ο καθορισμός του περιεχομένου του εθνικού δικαίου αποτελεί καθήκον του αιτούντος δικαστηρίου.

30. Σύμφωνα με το άρθρο 97a, σε συνδυασμό με το άρθρο 97, παράγραφος 1, του UrhG, ο ζημιωθείς κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας δύναται να απαιτήσει από τον παραβάτη να παύσει την παράνομη δραστηριότητα και να του καταβάλει αποζημίωση.

31. Κατά γενικό κανόνα, ο κάτοχος των εν λόγω δικαιωμάτων, επικουρούμενος από δικηγόρο, ασκεί, κατ' αρχάς, την αξίωσή του να ζητήσει την παύση της παράνομης δραστηριότητας. Ο δικηγόρος απευθύνει όχληση σύμφωνα με το άρθρο 97a, παράγραφος 1, του UrhG, προκειμένου ο παραβάτης να υπογράψει την αποκαλούμενη δήλωση «παραλείψεως συνοδευόμενη από ποινική ρήτρα για την περίπτωση μη συμμορφώσεως».

32. Η υπογραφή τέτοιας δήλωσης εξαλείφει τον κίνδυνο επανάληψης και ικανοποιεί την αξίωση παράλειψης. Κατόπιν τούτου, δεν είναι πλέον απαραίτητη, ούτε δυνατή, η προβολή της εν λόγω αξιώσεως ενώπιον δικαστηρίου. Υπό την έννοια αυτή, η όχληση επιτελεί τη λειτουργία της αποφυγής κίνησης ένδικης διαδικασίας.

33. Κατά το άρθρο 97a, παράγραφος 3, του UrhG, σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων του δημιουργού, τα «αναγκαία έξοδα» στα οποία υποβάλλεται ο κάτοχος των δικαιωμάτων αυτών αποδίδονται, κατ' αρχήν, από τον παραβάτη.

34. Προκειμένου να καθορισθεί εάν, στο πλαίσιο εξώδικης όχλησης, τα δικηγορικά έξοδα εμπίπτουν στο καθεστώς των «αναγκαίων δαπανών», απαιτείται προσφυγή στον Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte (Rechtsanwaltsvergütungsgesetz)¹².

35. Κατά τον RVG:

- οι δικηγορικές αμοιβές αποδίδονται σύμφωνα με τον πίνακα αμοιβών που ορίζει ο ίδιος νόμος. Κατά κανόνα, τα δικαστήρια κρίνουν μη αποδοτέες όσες υπερβαίνουν τα ποσά που ορίζονται στον RVG·
- η αμοιβή που μπορεί να ζητήσει δικηγόρος από τον πελάτη του εξαρτώνται από την αξία του αντικειμένου της διαφοράς. Όσο μεγαλύτερη είναι η τελευταία, τόσο υψηλότερη θα είναι η αμοιβή.

¹² Νόμος περί δικηγορικών αμοιβών (στο εξής: RVG).

36. Κατά το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία), όταν η αξίωση παράλειψης ασκείται από τον κάτοχο δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας επί ταινιών, μουσικής ή DVD, η αξία του αντικειμένου της διαφοράς ανέρχεται τουλάχιστον στα 10 000 ευρώ.

37. Ωστόσο, το άρθρο 97a, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του UrhG περιορίζει την αξία του αντικειμένου της διαφοράς, επί της οποίας εφαρμόζεται συγκεκριμένος συντελεστής, στα 1 000 ευρώ εάν ο οχλούμενος: (1) είναι φυσικό πρόσωπο που δεν χρησιμοποιεί τα προστατευόμενα έργα ή αντικείμενα για την εμπορική ή την ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητά του και (2) δεν υποχρεούται ήδη σε παράλειψη δυνάμει συμβατικής αξιώσεως του οχλούντος ή τελεσίδικης δικαστικής απόφασεως ή απόφασεως ασφαλιστικών μέτρων.

38. Ο περιορισμός της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς αναπτύσσει αποτελέσματα στις σχέσεις μεταξύ του κατόχου των δικαιωμάτων και του παραβάτη, αλλά όχι μεταξύ του πρώτου και του δικηγόρου του. Ο δικηγόρος χρεώνει στον κάτοχο των δικαιωμάτων την αμοιβή του βάσει της *πραγματικής* αξίας του αντικειμένου της διαφοράς (ήτοι, άνευ ορίου στο ύψος του ποσού), γεγονός που μπορεί να προκαλέσει σημαντικές αποκλίσεις¹³.

39. Το άρθρο 97a, παράγραφος 3, τέταρτο εδάφιο, του UrhG περιλαμβάνει, ωστόσο, μία εξαίρεση η οποία επιτρέπει, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, τη μη τήρηση του ορίου εάν, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων, «θα κρινόταν άδικο» η αξία του αντικειμένου της διαφοράς να οριστεί στα 1 000 ευρώ.

B. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα

40. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά εάν τα δικηγορικά έξοδα στα οποία υποβάλλεται ο κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας για την αποστολή εξώδικης όχλησης προς παραβάτη, προκειμένου ο τελευταίος να παύσει την προσβολή των δικαιωμάτων αυτών, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/48 (και δη σε αυτό του άρθρου της 14 ή, επικουρικός, του άρθρου της 13).

41. Μια εξωδικαστική διαδικασία επίλυσης διαφορών ανταποκρίνεται στον σκοπό της οδηγίας 2004/48 εάν αποτελεί ένα ακόμη από «τα μέτρα, τις διαδικασίες και τα μέτρα αποκατάστασης που είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της επιβολής των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας»¹⁴.

42. Με την απόφαση M.I.C.M, το Δικαστήριο έκρινε ότι «η αναζήτηση εξωδικαστικού συμβιβασμού συνιστά συχνά προϋπόθεση για την άσκηση της αγωγής αποζημίωσης αυτής καθεαυτήν»¹⁵.

43. Με την ίδια αυτή απόφαση επισήμανε ότι η οδηγία 2004/48 τυγχάνει εφαρμογής σε αυτοτελή διαδικασία, η οποία διεξάγεται δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, σχετικά με «αίτημα ενημέρωσης [...] υποβαλλόμενο σε στάδιο προ της ασκήσεως αγωγής»¹⁶.

¹³ Παραδείγματος χάριν, σε υπόθεση στην οποία η αξία του αντικειμένου της ορίζεται στα 10 000 ευρώ, ο κάτοχος των δικαιωμάτων οφείλει να καταβάλει στον δικηγόρο του αμοιβή 745 ευρώ, αλλά από τον παραβάτη μπορεί να απαιτήσει μόνον 124 ευρώ.

¹⁴ Άρθρο 1 της οδηγίας 2004/48.

¹⁵ Απόφαση της 17ης Ιουνίου 2021 (C-597/19, EU:C:2021:492, σκέψη 80).

¹⁶ Όπ.π. (σκέψεις 82 και 84). Στην εν λόγω υπόθεση «ο ενάγων ζητ[ούσε] από πάροχο πρόσβασης στο διαδίκτυο [...] πληροφορίες που παρέχουν τη δυνατότητα εντοπισμού των πελατών του με σκοπό, ακριβώς, την αποτελεσματική άσκηση αγωγής κατά όσων φέρονται ότι προσέβαλαν τα δικαιώματα». Καθόσον η αίτηση αυτή είχε υποβληθεί ενώπιον των αρμόδιων δικαστικών αρχών οι οποίες επελήφθησαν και της εξ αυτής ανακύψασας αυτοτελούς διαδικασίας, η αναλογία με τις εξωδικαστικές διαδικασίες δεν μπορεί να εφαρμοσθεί, το δίχως άλλο, σε όλη την έκτασή της.

44. Εξ ου, στο πλαίσιο της προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, η οδηγία 2004/48 αποτελεί, κατ' αρχήν, το νομικό πλαίσιο αναφοράς για ενέργειες που επιδιώκουν – δικαστικώς ή εξωδικαστικώς– όχι μόνον τον εντοπισμό του παραβάτη, αλλά και την παύση της συμπεριφοράς του.

45. Εκκινώντας από την παραδοχή αυτή, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν τα δικηγορικά έξοδα για την αποστολή εγγράφου όχλησης προς παράλειψη εμπίπτουν: α) στα δικαστικά έξοδα ή τις λοιπές δαπάνες του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48 ή β) επικουρικώς στην αποζημίωση του άρθρου της 13.

46. Όπως ανέφερα στις προτάσεις μου στην υπόθεση United Video Properties, «από συστηματικής απόψεως, η “αποζημίωση” και τα “δικαστικά έξοδα” εντάσσονται στο ίδιο (έκτο) τμήμα της οδηγίας [2004/48]. Μολονότι η αιτιολογική σκέψη 26, η οποία αφορά την αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας, δεν αναφέρεται στα δικαστικά έξοδα, θα μπορούσε, εντούτοις, κάλλιστα να υποστηριχθεί ότι η από κοινού τοποθέτησή τους αναδεικνύεται σε ένα επιπλέον στοιχείο που προβλέπει η οδηγία υπέρ της ικανοποίησης των αξιώσεων αποζημίωσης που έχουν οι δικαιούχοι δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας»¹⁷.

47. Ο ζημιωθείς από προσβολή των δικαιωμάτων του διανοητικής ιδιοκτησίας δύναται, πριν από την κίνηση ένδικης διαδικασίας, να προβεί σε διάφορες ενέργειες για την προάσπισή τους, χωρίς τα έξοδα όλων και εκάστης εξ αυτών να περιλαμβάνονται υποχρεωτικά μεταξύ των εξόδων της διαδικασίας, κατά την έννοια της οδηγίας 2004/48.

48. Προκειμένου να καθορισθεί εάν ορισμένη εξωδικαστική διαδικασία για την επιβολή του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/48, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της· εν συνεχεία, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των εννοιών των δικαστικών εξόδων και της αποζημίωσης, καθόσον, λόγω της εγγύτητάς τους, υφίσταται κίνδυνος σύγχυσης.

49. Ο χαρακτηρισμός των σχετικών με την εξώδικη όχληση δαπανών ως ενός από τα συστατικά της αποζημίωσης του άρθρου 13 της οδηγίας θα μπορούσε να στερήσει από τη διάταξη του άρθρου 14 μέρος του πεδίου εφαρμογής της.

50. Αντιστρόφως, «διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48 ώστε αυτό να προβλέπει ότι ο ηττηθείς διάδικος πρέπει να βαρύνεται, κατά κανόνα, με τις “λοιπές δαπάνες” του νικήσαντος διαδίκου, χωρίς να παρέχεται καμία διευκρίνιση ως προς τη φύση των εν λόγω δαπανών, ενδεχομένως να προσδώσει στο εν λόγω άρθρο υπέρμετρα ευρύ πεδίο εφαρμογής, καθιστώντας, έτσι, το άρθρο 13 της εν λόγω οδηγίας άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας»¹⁸.

51. Η αναζήτηση ισορροπίας οδήγησε το Δικαστήριο να αποφανθεί ότι «η εν λόγω έννοια πρέπει να ερμηνευθεί στενώς και να κριθεί ότι εμπίπτουν στις “λοιπές δαπάνες”, υπό την έννοια του ως άνω άρθρου 14, μόνον οι δαπάνες που συνδέονται άμεσα και στενά με την ένδικη διαδικασία»¹⁹.

52. Στην ίδια αυτήν κατεύθυνση, το Δικαστήριο έχει κρίνει, όσον αφορά «τις εξωδικαστικές δαπάνες, οι οποίες συνδέονται μεταξύ άλλων με τον χρόνο που δαπάνησε ο ζημιωθείς προκειμένου να υπερασμυνθεί των δικαιωμάτων του», ότι εμπίπτουν στο άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48, στον βαθμό που το άρθρο αυτό έχει ως σκοπό «να ενισχύσει το επίπεδο προστασίας της

¹⁷ Υπόθεση C-57/15 (EU:C:2016:201, σημείο 58).

¹⁸ Απόφαση United Video Properties (σκέψη 36).

¹⁹ Όπ.π. (σκέψη 36, τελευταία περίοδος).

διανοητικής ιδιοκτησίας, αποτρέποντας την αποθάρρυνση του ζημιωθέντος να κινήσει δικαστική διαδικασία για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων του (βλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, σκέψη 77)»²⁰.

53. Η εξώδικη όχληση προς παύση της παράνομης συμπεριφοράς βαίνει πέραν άλλων πιθανών προδικαστικών ενεργειών σκοπός των οποίων είναι να επιτρέψουν στον ζημιωθέντα να οριοθετήσει το πλαίσιο και το περιεχόμενο ορισμένης προσβολής και να εντοπίσει τον φορέα της²¹.

54. Εάν η όχληση αυτή διαμορφώνεται από το εθνικό δίκαιο ως το *σύνηθες* (αν και όχι αυστηρά υποχρεωτικό) μέσο προκειμένου να επιτευχθεί η παύση ορισμένης προσβολής, και στην πράξη χρησιμοποιείται συνήθως με τέτοιο σκοπό, τότε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ευθύ και άμεσο προστάδιο της διαδικασίας. Όταν μηχανισμός της φύσεως αυτής καθίσταται εν τοις πράγμασι αναπόφευκτος στην εθνική νομική πραγματικότητα, μπορεί να του αποδοθεί μια διάσταση «στενά συνδεδεμένη» με την ένδικη διαδικασία στην αποφυγή της οποίας αποσκοπεί.

55. Τούτο ισχύει ακόμη περισσότερο, όταν, όχι πλέον η πρακτική, αλλά το ίδιο το εθνικό δίκαιο επιβάλλει την *υποχρεωτική* εφαρμογή του μηχανισμού αυτού πριν από την κίνηση ένδικης διαδικασίας.

56. Υπό την επιφύλαξη της ερμηνείας του εθνικού δικαίου από το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 97a, παράγραφος 1, του UrhG επιδέχεται δύο ερμηνείες ως προς τη φύση της όχλησης: α) συνιστά επιτακτική υποχρέωση, όταν ο ζημιωθείς προτίθεται να ασκήσει αγωγή²² ή β) αποτελεί απλή παρότρυνση ή προειδοποίηση, χωρίς δεσμευτικό χαρακτήρα, πριν από την άσκηση αγωγής²³.

57. Η διάταξη περί παραπομπής φαίνεται, εμμέσως, να κλίνει υπέρ της δεύτερης από τις ερμηνείες αυτές. Στην πραγματικότητα, όμως, έκαστη εξ αυτών καταλήγει στο ίδιο αποτέλεσμα:

- εάν η προηγούμενη όχληση προς παύση της παραβατικής συμπεριφοράς αποτελούσε, κατά το γερμανικό δικονομικό δίκαιο, απαραίτητη προϋπόθεση για το παραδεκτό αγωγής με το ίδιο αντικείμενο, τότε η σύνδεση μεταξύ της ένδικης και της εξωδικαστικής διαδικασίας δεν θα μπορούσε να είναι σαφέστερη·
- τέτοια σύνδεση θα υφίστατο (αν και όχι τόσο εμφανώς) στην περίπτωση κατά την οποία η εξώδικη όχληση αποτελούσε –καθ' υπόδειξιν του UrhG– το προτεινόμενο ή συνιστώμενο από

²⁰ Απόφαση της 9ης Ιουνίου 2016, Hansson (C-481/14, EU:C:2016:419, σκέψη 62). Σύμφωνα με το σημείο 3 του διατακτικού της απόφασης, το άρθρο 94, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 2100/94 [του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 1994, για τα κοινοτικά δικαιώματα επί φυτικών ποικιλιών (ΕΕ 1994, L 227, σ. 1)] επιτρέπει τη μη συνεκτίμηση των γενόμενων στο πλαίσιο της τακτικής δίκης εξωδικαστικών δαπανών. Αλλά «[η] μη συνεκτίμηση των δαπανών αυτών υπόκειται, πάντως, στην προϋπόθεση ότι το ποσό των δικαστικών εξόδων που δύνανται να επιδικαστούν στον ζημιωθέντα δεν είναι τέτοιο ώστε να τον αποτρέπει από το να προσφύγει στη δικαιοσύνη, λαμβανομένων υπόψη των ποσών που εξακολουθεί να φέρει ως εξωδικαστικές δαπάνες, καθώς και της χρησιμότητάς τους για την κύρια αγωγή αποζημιώσεως».

²¹ Αυτού του είδους τις ενέργειες λαμβάνει υπόψη η αιτιολογική σκέψη 26 της οδηγίας 2004/48, καθ' ο μέρος αναφέρεται στον σκοπό να «καταστεί δυνατή η αποζημίωση βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, λαμβανομένων, συγχρόνως, υπόψη των δαπανών στις οποίες υποβλήθηκε ο δικαιούχος, όπως οι δαπάνες έρευνας και εντοπισμού».

²² «Προτού κινήσει ένδικη διαδικασία, ο ζημιωθείς *οφείλει* να απευθύνει όχληση στον παραβάτη καλώντας τον να θέσει τέρμα στη συμπεριφορά του».

²³ «Προτού κινήσει ένδικη διαδικασία, ο ζημιωθείς *συνιστάται* να απευθύνει όχληση στον παραβάτη καλώντας τον να θέσει τέρμα στη συμπεριφορά του».

το εθνικό δίκαιο μέσο πριν από την κίνηση ένδικης διαδικασίας, υπό όρους που να την καθιστούν, εν τοις πράγμασι, αναπόφευκτη²⁴.

58. Από την προκείμενη αυτή συνάγεται ότι, για τους σκοπούς του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48:

- τα έξοδα για την εξώδικη όχληση προς παύση της παραβατικής συμπεριφοράς συνδέονται άμεσα και στενά με τη μεταγενέστερη ένδικη διαδικασία, ακόμη και αν, λόγω της επιτυχούς έκβασης της πρώτης, η δεύτερη τελικώς δεν κινείται·
- ο παραβάτης, ως «ηττηθείς» διάδικος (καθόσον έχει συμμορφωθεί με το αίτημα παύσης της συμπεριφοράς του), οφείλει να φέρει τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο δικαιούχος (ο νικήσας διάδικος), εκτός εάν λόγοι επιεικείας επιβάλλουν άλλως·
- η υποχρέωση ανάληψης των δαπανών του αντιδίκου επιβάλλεται στον παραβάτη διότι «εκείνος που προσέβαλε δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας πρέπει, εν γένει, να φέρει στο ακέραιο τις οικονομικές συνέπειες της συμπεριφοράς του»²⁵.

59. Μεταξύ των εξόδων που αφορούν την όχληση –τα οποία θα φέρει, επαναλαμβάνω, ο παραβάτης– μπορούν να περιλαμβάνονται, κατ' αρχήν, οι σχετικές δικηγορικές αμοιβές, ακόμη και αν ο εθνικός νόμος δεν επιβάλλει επί ποινή απαραδέκτου η πρότερη της ένδικης διαδικασίας όχληση αυτή να συντάσσεται από δικηγόρο. Αναφορά στο ζήτημα αυτό γίνεται κατά την εξέταση του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος.

60. Εν συνόψει, δεν εντοπίζω κάποιον λόγο για τον οποίον τα έξοδα –μεταξύ αυτών, των δικηγορικών αμοιβών– που αφορούν εξώδικη όχληση με την οποία καλείται ο παραβάτης να παύσει τη συμπεριφορά του δεν θα μπορούσαν, λόγω της σύνδεσής τους με πιθανή και άμεση ένδικη διαδικασία (με αντικείμενο επίσης την παύση της διαπιστωθείσας και αποδιδόμενης σε συγκεκριμένο πρόσωπο προσβολής), να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48.

Γ. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα

61. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα περιλαμβάνει δύο σκέλη τα οποία μπορούν να εξετασθούν από κοινού.

62. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά εάν ο κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας «δικαιούται, κατ' αρχήν, την απόδοση του συνόλου, ή, εν πάση περιπτώσει, ευλόγου και σημαντικού μέρους των δικηγορικών εξόδων [...] ακόμη και στην περίπτωση που»:

- ο παραβάτης είναι φυσικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί εκτός του πλαισίου της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητάς του και

²⁴ Τη σύνδεση αυτή ενισχύει ένα επιχείρημα το οποίο προέβλεψαν οι διάδικοι με τις παρατηρήσεις τους: η όχληση, εκτός του ότι έχει ως αντικείμενο την αποφυγή κίνησης ένδικης διαδικασίας, είναι χρήσιμη για να αποτραπεί ενδεχόμενη καταδίκη του δικαιούχου στα δικαστικά έξοδα, εάν αυτός προσέφευγε απευθείας στα δικαστήρια. Προβάλλουν ότι, κατά το γερμανικό δίκαιο, εάν ο ζημιωθείς επέλεγε το δίχως άλλο τη δικαστική οδό, θα εκτίθετο στον κίνδυνο ενδεχόμενης αποδοχής των αγωγικών αιτημάτων εκ μέρους του παραβάτη, όπερ θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια ο κάτοχος του δικαιώματος (και ζημιωθείς από την παράβαση) να πρέπει να φέρει όχι μόνον τα δικαστικά και ίδια έξοδα της ένδικης διαδικασίας, αλλά και αυτά του παραβάτη. Ο ζημιωθείς θα μπορούσε, υπό τις συνθήκες αυτές, «να αποθαρρυνθεί να ασκήσει ένδικο βοήθημα για την προάσπιση των δικαιωμάτων του».

²⁵ Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2011, Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668, σκέψη 49).

– ο εθνικός κανόνας προβλέπει ότι, στην περίπτωση αυτή, τα δικηγορικά έξοδα αποδίδονται, κατά κανόνα, μόνο βάσει μειωμένης αξίας του αντικειμένου της διαφοράς.

63. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, για τους σκοπούς αυτούς, «την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, υπό το πρίσμα, ιδίως, των άρθρων 3, 13 και 14 της οδηγίας 2004/48, του άρθρου 8 της οδηγίας 2001/29 και του άρθρου 7 της οδηγίας 2009/24 [...]».

64. Είναι αληθές ότι τα εν λόγω άρθρα της οδηγίας 2001/29 και της οδηγίας 2009/24 προβλέπουν μέτρα σε σχέση με την προστασία του κατόχου του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας που θίγεται από παράνομες ενέργειες.

65. Ωστόσο, λόγω της γενικόλογης διατυπώσεώς τους, σε σύγκριση με το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48, το οποίο διέπει ειδικώς τα δικαστικά έξοδα και τις λοιπές δαπάνες σε αυτού του είδους τις διαδικασίες, είναι φρόνιμο να δοθεί προσοχή στο τελευταίο αυτό άρθρο και να παραμερισθούν τα υπόλοιπα.

66. Το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48, όπως αναφέρω στις προτάσεις μου (της αυτής ημερομηνίας) στην υπόθεση *Nova Text*²⁶, δεν είναι ανεπιφύλακτο, καθόσον, εκτός του ότι πρόκειται για «γενικό κανόνα», υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν την απόδοση μόνον των ευλόγων²⁷ και αναλογικών δικαστικών εξόδων²⁸.

67. Το άρθρο 97a, παράγραφος 3, του *UrhG* δεν διστάζει να χαρακτηρίσει ως «αναγκαία δαπάνη»²⁹ τη σχετική με τις υπηρεσίες δικηγόρου στον οποίον ανατίθεται η αποστολή του εγγράφου όχλησης (υπό τον όρο, λογικά, ότι η όχληση αυτή είναι δικαιολογημένη). Το αιτούν δικαστήριο φαίνεται επίσης να θεωρεί αναγκαία τη δαπάνη αυτή στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης.

68. Ωστόσο, το ίδιο άρθρο του *UrhG* περιορίζει «όσον αφορά τις δικηγορικές υπηρεσίες, την απόδοση των *αναγκαίων εξόδων*» στη νόμιμη αμοιβή, όπως αυτή προκύπτει εάν ως αξία του αντικειμένου της διαφοράς ληφθούν τα 1 000 ευρώ, για κάθε αγωγή προς παύση ή παράλειψη κατά ιδιώτη ο οποίος ενεργεί υπό την ιδιότητα αυτή (ήτοι, όχι ως επαγγελματίας ή επιχειρηματίας).

69. Η κατάσταση αυτή ομοιάζει με αυτήν της υπόθεσης *United Video Properties*. Ενώ στην τελευταία υπόθεση η βελγική νομοθεσία έθετε ανώτατο όριο στα έξοδα για τη νομική αρωγή, στην υπό κρίση υπόθεση παρόμοιο αποτέλεσμα προκύπτει μέσω άλλης οδού, αυτής του καθορισμού της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς στα 1 000 ευρώ, όταν ο προσβάλλον το δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας είναι ιδιώτης.

70. Στην υπόθεση εκείνη, υποστήριξα ότι το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48 θέσπιζε μια γενική αρχή δεκτική εξαιρέσεων, «με προσφυγή στους κανόνες της λογικής και της αναλογικότητας οι οποίοι παρέχουν στα κράτη μέλη ευρύ περιθώριο ελευθερίας κατά τη διαμόρφωση της νομοθετικής ρυθμίσεως. Ο εθνικός νομοθέτης δύναται, κατά τη γνώμη μου, να αξιολογήσει ο

²⁶ Σημείο 34 των προτάσεων στην υπόθεση *Nova Text* (C-531/20).

²⁷ Απόφαση *United Video Properties* (σκέψη 24): «[...] το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48 επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την απόδοση μόνον των “ευλόγων” δικαστικών εξόδων. Επιπροσθέτως, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι οι διαδικασίες τις οποίες προβλέπουν τα κράτη μέλη δεν πρέπει να είναι άνευ λόγου δαπανηρές».

²⁸ Όπ.π. (σκέψη 29): «το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48 προβλέπει ότι τα δικαστικά έξοδα τα οποία βαρύνουν τον ηττηθέντα διάδικο πρέπει να είναι “αναλογικά”. Ωστόσο, το ζήτημα εάν τα εν λόγω έξοδα είναι αναλογικά δεν μπορεί να εκτιμηθεί ανεξαρτήτως των πραγματικών δικηγορικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε ο νικήσας διάδικος, στον βαθμό που αυτά είναι εύλογα [...]».

²⁹ Σε σχέση με την αναγκαιότητα των δαπανών παραπέμω στην υπόθεση *Nova Text* (C-531/20).

ίδιος, λαμβάνοντας υπόψη τη νομική παράδοση και το καθεστώς νομικής αρωγής στο Βέλγιο, μεταξύ άλλων παραγόντων, το όριο πέραν του οποίου η αποδοτέα από τον ηττηθέντα διάδικο δικηγορική αμοιβή παύει να είναι εύλογη»³⁰.

71. Με την απόφαση *United Video Properties*, το Δικαστήριο έκρινε ότι το σύστημα κατ' αποκοπήν ποσών για τον καθορισμό των αποδοτέων από τον ηττηθέντα διάδικο δικηγορικών εξόδων δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, στην οδηγία 2004/48, πλην όμως άμβλυσε την κρίση αυτή αποφαινόμενο ότι:

- η απαίτηση περί του ευλόγου χαρακτήρα «δεν μπορεί να δικαιολογήσει, προς τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48 σε κράτος μέλος, νομοθεσία επιβάλλουσα κατ' αποκοπήν ποσά *κατά πολύ χαμηλότερα* από τον μέσο όρο τιμών των υπηρεσιών δικηγόρου που ισχύουν στο εν λόγω κράτος μέλος»³¹.
- εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει τέτοιο όριο πρέπει να διασφαλίζει, «αφενός, ότι το όριο αυτό απηχεί τις πραγματικές τιμές που ισχύουν για υπηρεσίες δικηγόρου στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας και, αφετέρου, [από απόψεως αναλογικότητας] ότι τον ηττηθέντα διάδικο θα βαρύνει τουλάχιστον *σημαντικό και προσήκον μέρος των ευλόγων εξόδων του νικήσαντος διαδίκου*»³².

72. Βάσει των νομικών αυτών προϋποθέσεων μπορεί να συναχθεί η απάντηση στο πρώτο σκέλος του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος: ο ζημιωθής δικαιούται, κατ' αρχήν, την απόδοση του συνόλου, ή τουλάχιστον σημαντικού μέρους, των δικηγορικών εξόδων σχετικά με την όχληση προς παράλειψη, όταν η συνδρομή δικηγόρου κρίνεται αναγκαία και το αιτούμενο ποσό είναι εύλογο και αναλογικό (κρίσεις οι οποίες εναπόκεινται στο αιτούν δικαστήριο).

73. Δεν ασκεί επιρροή στην απάντηση αυτή το γεγονός ότι ο προσβάλλων τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας είναι φυσικό πρόσωπο που δρα εκτός του πλαισίου της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητάς του. Το γεγονός αυτό, κατά την άποψή μου, είναι άνευ σημασίας, εάν εξετασθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48, το οποίο αφορά την προστασία των δικαιωμάτων του ζημιωθέντος, η εμπορική εκμετάλλευση του οποίου υφίσταται ομοίως μείωση στις περιπτώσεις αυτές.

74. Ο ζημιωθής από προσβολή του δικαιώματός του διανοητικής ιδιοκτησίας ενδέχεται να υποστεί τη σχετική ζημία τόσο εάν η προσβολή προέρχεται από φυσικό πρόσωπο που ενεργεί εκτός του πλαισίου της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητάς του όσο και εάν αυτή προέρχεται από πρόσωπο που ενεργεί εντός του πλαισίου αυτής.

75. Η έκταση της ζημίας αυτής δύναται, αναλόγως των περιπτώσεων, να διαφέρει (είναι λογικό να υποθεθεί ότι στη δεύτερη περίπτωση η ζημία θα είναι μεγαλύτερη), πλην όμως η βάση για την πλήρη αποκατάστασή της³³ είναι το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/48 περί αποζημίωσης, και όχι το άρθρο της 14 περί των «εξόδων της διαδικασίας».

³⁰ Προτάσεις στην υπόθεση *United Video Properties* (C-57/15, EU:C:2016:201, σημείο 76).

³¹ Απόφαση *United Video Properties* (σκέψη 26). Η υπογράμμιση δική μου.

³² Όπ.π (σκέψη 30). Η υπογράμμιση δική μου.

³³ Βλ., εκ νέου, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2011, *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, σκέψη 49), παρατιθέμενη στο σημείο 58 των παρουσών προτάσεων.

76. Εάν ο κανόνας που, δυνάμει του άρθρου 97α, παράγραφος 3, του UrhG, εφαρμόζεται στους παραβάτες φυσικά πρόσωπα τα οποία δρουν εκτός του πλαισίου της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους δεν επιδεχόταν εξαιρέσεις, θα ήταν ασύμβατος με το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48, όπως αυτό ερμηνεύθηκε ανωτέρω. Κάτι τέτοιο θα οδηγούσε συχνά στην απόδοση ποσών «πολύ χαμηλότερων» από τη συνήθως καταβαλλόμενη δικηγορική αμοιβή, με αποτέλεσμα να μην τηρούνται τα κριτήρια της απόφασης United Video Properties³⁴.

77. Ωστόσο, ο κανόνας αυτός δεν είναι άκαμπτος, τα δε γερμανικά δικαστήρια έχουν την ευχέρεια να μην τον εφαρμόσουν και να ορίσουν ως τιμή αναφοράς ανώτερη αξία (για τον επί αυτής υπολογισμό του αντίστοιχου ποσοστού), εάν τούτο υπαγορεύεται από λόγους επιεικείας σε συνάρτηση με «τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης».

78. Θα μπορούσε να αντιταχθεί ότι, ακόμη και έτσι, ο εθνικός κανόνας δεν συνάδει με το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48: κατά το άρθρο αυτό, στον νικήσαντα διάδικο πρέπει να αποδίδονται τα εύλογα δικαστικά έξοδα, «εκτός εάν λόγοι επιεικείας επιβάλλουν άλλως», ενώ, όπως σημειώνει το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 97α, παράγραφος 3, UrhG αντιστρέφει, στην πραγματικότητα, τον κανόνα αυτόν.

79. Φρονώ ότι η ένσταση αυτή δεν επαρκεί για τον εκτοπισμό του εθνικού κανόνα, εάν αυτός μπορεί να ερμηνευθεί σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, κατά τρόπο ώστε, εν τέλει, το αποτέλεσμα του να είναι ίδιο με αυτό που επιβάλλει το τελευταίο.

80. Η αναφορά αμφοτέρων των άρθρων (του άρθρου 97α, παράγραφος 3, του UrhG και του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48) στην επιείκεια επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο να προσαρμόσει προς τα πάνω την αποδοτέα δικηγορική αμοιβή, εάν η αυστηρή εφαρμογή του εθνικού κανόνα θα είχε ως αποτέλεσμα να αποδίδεται ποσό μικρότερο από αυτό που θα ήταν εύλογο και αναλογικό.

81. Συμμερίζομαι, συνεπώς, την άποψη της Επιτροπής καθ' ο μέρος αναφέρει ότι «[...] το άρθρο 97α του UrhG παρέχει επαρκές περιθώριο ελιγμού στο εθνικό δικαστήριο ώστε, σε κάθε περίπτωση, να εκτιμά εάν τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς καθιστούν άδικη την εφαρμογή του ορίου»³⁵.

82. Το αιτούν δικαστήριο οφείλει, συνεπώς, να προβεί σε διπλή επαλήθευση, στην οποία δεν μπορεί να το υποκαταστήσει το Δικαστήριο:

- πρώτον, οφείλει να διαπιστώσει εάν, στις περιπτώσεις αυτές, ο περιορισμός της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς έχει ως αποτέλεσμα η αποδοτέα από τον παραβάτη δικηγορική αμοιβή να είναι πολύ χαμηλότερη από το σύνηθες (ή μέσο) ποσό για τις εξώδικες οχλήσεις·
- δεύτερον, σε καταφατική περίπτωση, δύναται, για λόγους επιεικείας, να αυξήσει το ποσό της αμοιβής αυτής έως ότου να ανέλθει σε εύλογο και αναλογικό επίπεδο.

83. Ουδόλως κωλύεται το αιτούν δικαστήριο, κατά την εκτίμηση αυτή, να σταθμίσει τις επιπτώσεις, μεταξύ άλλων, των παραγόντων που το ίδιο επισημαίνει στο δεύτερο σκέλος του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος: του «επίκαιρου χαρακτήρα του έργου, της διάρκειας της

³⁴ Εν προκειμένω, η Koch Media αναφέρει ότι οφείλει να καταβάλει στους δικηγόρους της το ποσό που καθορίζεται αυστηρώς βάσει της πραγματικής αξίας του αντικειμένου της διαφοράς (20 000 ευρώ), ενώ θα ανακτήσει μόνον το μέρος που αντιστοιχεί στην αποτιμωμένη στα 1 000 ευρώ αξία.

³⁵ Σημείο 33 των γραπτών παρατηρήσεών της.

δημοσιότητας» ή του γεγονότος ότι η προσβολή συνίσταται στη διάθεση στο κοινό προστατευόμενου έργου «προς δωρεάν μεταφόρτωση σε όλους τους μετέχοντες σε ανοικτή πλατφόρμα ανταλλαγής αρχείων χωρίς διαχείριση ψηφιακών δικαιωμάτων».

V. Πρόταση

84. Βάσει των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο Landgericht Saarbrücken (εφετείο Saarbrücken, Γερμανία) ως εξής:

- «1) Το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48/EΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καλύπτει τα έξοδα (δικηγορικές αμοιβές) στα οποία υποβλήθηκε ο κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στο πλαίσιο εξώδικης όχλησης απευθυνθείσας σε παραβάτη προκειμένου αυτός να παύσει την προσβολή των οικείων δικαιωμάτων, ως προστάδιο της άσκησης αγωγής με το ίδιο αυτό αντικείμενο.
- 2) Το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνικό κανόνα ο οποίος, κατά τον υπολογισμό των αποδοτέων από τον παραβάτη δικηγορικών αμοιβών σε σχέση με την εξώδικη όχληση προς παράλειψη, περιορίζει την αξία του αντικείμενου της διαφοράς στα 1 000 ευρώ, όταν η προσβολή των δικαιωμάτων διαπράττεται από φυσικό πρόσωπο που δρα εκτός του πλαισίου της επαγγελματικής ή εμπορικής δραστηριότητάς του, υπό τον όρο ότι ο εθνικός κανόνας επιτρέπει στο δικαστήριο να αποστεί, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, από το όριο αυτό για λόγους επιείκειας.
- 3) Προκειμένου να καθοριστεί εάν οι οφειλόμενες δικηγορικές αμοιβές, οι οποίες αποδίδονται από τον παραβάτη, είναι εύλογες και αναλογικές, το δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη όλους τους συντρέχοντες παράγοντες. Μεταξύ αυτών μπορούν να περιλαμβάνονται ο επίκαιρος χαρακτήρας του έργου, η διάρκεια της δημοσιότητας ή το γεγονός ότι η προσβολή συνίσταται στη διάθεση στο κοινό προστατευόμενου έργου προς δωρεάν μεταφόρτωση σε όλους τους μετέχοντες σε ανοικτή πλατφόρμα ανταλλαγής αρχείων χωρίς διαχείριση ψηφιακών δικαιωμάτων».